

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

Številka 1 / 2018

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 17, številka 1 / 2018
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Brane But, Matjaž Mihelčič, Metka Pavšič, Jure Srebrovič, Safet Baltič, Slavica Bukovec Zupanič

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranja nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo, prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev, strokovnjakov vseh podpornih služb in drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====

Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahteva jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestili avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščiten z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

=====

KAZALO

UVODNIK: Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne praznuje 100-letnico

Matej Žnuderl, predsednik ZDSSS

AVTOPORTRET: Suzana Kumar

Vodila me je želja po »biti običajna«

POPOTNIŠKI UTRINKI: Kirgizija, dežela nomadov pod Nebeškimi gorami (1. del)

Darja Leskovšek

INTEGRACIJA: Festival look&roll - raznolikost v filmu Ljubljana gostila švicarski festival kratkega filma na temo oviranosti

Slavica Bukovec Zupanič

INVALIDSKO VARSTVO: Zakon o socialnem vključevanju invalidov

Brane But

DOBRO JE VEDETI: Uporabniki psov vodičev smo obiskali ljubljansko železniško postajo

Sabina Dermota

PAMETNI TELEFONI: Predstavitev GPS navigacijskih aplikacij (3. del)

Safet Baltič

NAMIGI IN NASVETI: Možnost brezplačne posodobitve OS na Win 10 za osebe s posebnimi potrebami; Nekaj trikov za Windows 10

Brane But

OGLASNA DESKA: Šah je priložnost tudi za inkluzijo slepih in slabovidnih

Viki Vertačnik

NOVIČKE: Aprila največji sejem s področja IKT za slepe in slabovidne Sight City; Lazarillo GPS – aplikacija za osebe z okvaro vida; Ura za upravljanje s človeškim glasom; Slovenske železnice prenavljajo iskalnik voznih redov; Skype je ranljiv

Aleš Kuhar in Jožef Gregorc

UVODNIK: Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne praznuje 100-letnico

Avtor: Matej Žnuderl, predsednik ZDSSS

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

Okrogle obletnice so pogosto razlog za premislek o prehojeni poti, o sedanjem trenutku in usmeritev misli tudi v prihodnje.

Minka Skaberne je 1. marca 1918 zagnala gibanje, ki je omogočilo slepim na področju Slovenije brati literarna in druga tiskana dela v materinščini. Naučila je velik krog prostovoljk pisati v brajici, nato pa vodila prepisovanje knjižnih del vanjo. Nalogo, ki si jo je naložila, je opravljala več desetletij. Druga svetovna vojna je zanjo pomenila prekinitev dela, ki pa ga je nadaljevala takoj po vojni. Ročno prepisovanje je nadomestilo strojno, nato pa se je začelo knjižno gradivo še snemati v zvočni tehniki. Danes predelujemo tiskana dela v brajico, zvok in v elektronsko obliko, saj lahko veliko »pametnih« strojev bere besedilne datoteke. Namen knjižnice je izposoja del, saj bi bil posamezen izvod pred prihodom sodobne elektronske tehnologije predrag, da bi si ga slepe osebe lahko privoščile. Knjižnica se je večkrat selila, danes je večina del v najetih prostorih na Kotnikovi 32 v Ljubljani. Nekaj del ima tudi Center Iris (nekdanji Zavod za slepo in slabovidno mladino), drugje pa so le še manj številčni izvodi. Izposoja po pošti je dobro utečena, v zadnjem obdobju pa se je uveljavila tudi medmrežna preko našega elektronskega informacijskega sistema (EIS), saj si želimo delo lahko izposodimo takoj, če le imamo dostop do interneta. Ugotavljamo, da so naše preoblikovane knjige zanimive tudi za druge in s tem omogočamo še nekaterim skupinam ljudi branje v zanje primernejši obliki.

V knjižnici so zaposleni trije delavci, ob njih pa je še množica pogodbenih, ki omogočajo sprotno kakovostno preoblikovanje sodobnih in klasičnih del.

V stotih letih se je nabralo občudovanja vredno število prilagojenih naslovov za izposajo, za kar so zaslužni rodovi požrtvovalnih delavcev in prostovoljcev, ki se jim na tem mestu najlepše zahvaljujem in jim čestitam ob visokem jubileju. Obenem se zahvaljujem našim delavcem za organizacijo in izvedbo svečane akademije, ki je bila v prostorih KSS – Minke Skaberne 1. marca. Hvala tudi povezovalcu Sebastjanu Kameniku, mag. Tatjani Likar z Ministrstva za kulturo in naši bralki Petri Tihole, seveda pa velja posebna zahvala še glasbenikom: Aleksandru Novaku, Miji Koritnik in Jožefu Gregorcju za lepo glasbeno spremljavo.

V naši Zvezi se bomo potrudili najti trajno rešitev prostorske stiske, da ne bi bilo treba knjižnice seliti vsakih nekaj let v odvisnosti od razpoložljivih razpisov. V sedanjih prostorih najbrž ne bomo ostali, saj se obeta visok dvig najemnine, denarja za odkup pa tudi ni na vidiku. Komisija za nepremičnine je predlagala, naj poizkusimo najti ustrezen prostor in ga kupiti s sredstvi, ki bi jih dobili z morebitno prodajo nekaterih

naših nepremičnin. To je še v zelo začetni stopnji, vendar bo nekaj trajnega treba narediti. Seveda bo treba slediti razvoju tehnologije in preoblikovanje knjig prilagajati trendom napredka. Povezovanje z drugimi knjižnicami bo morda povečalo zanimanje za pretvorjene knjige pri ostalih bralcih, morda pa se bodo tudi naši člani začeli včlanjevati še v druge knjižnice. Ker je to sodelovanje še v povojih, ne moremo dobro oceniti učinkov, a upamo, da bodo pozitivni za razvoj knjižnice Minke Skaberne in v veselje naših bralcev tudi v prihodnjem stoletju.

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: Suzana Kumar

Vodila me je želja po »biti običajna«

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

Moje ime je Suzana Kumar, stara sem 37 let in sem doma iz majhne vasice Gornje Cerovo v Goriških Brdih. Da si olajšam življenje, sem se preselila v Novo Gorico.

Moja zgodba s težavami z vidom se je začela nekega dne v mojem predšolskem obdobju, ko sem se pripravljala za vstop v prvi razred. Opraviti sem morala zdravniški pregled, na katerem se je izkazalo, da sem zelo sramežljiva in potem, da ne vidim. Od takrat naprej me je predvsem mama vozila od okulista do okulista. Iskali smo odgovore na vprašanja glede težav z mojimi očmi.

Zaključek vsega pa je bil, da sem močno slabovidna in da imam 95 odstotkov izgube vida.

Težko je, obenem pa tudi nesmiselno razmišljati o tem, zakaj se je to zgodilo, kako je to mogoče, zakaj se tega ni prej opazilo, ali bi se dalo kaj pomagati,... Le eno dejstvo je od takrat ostalo, to, da se vid ne bo povrnil.

Kljub vsemu sem vstopila v majhno vaško osnovno šolo in tam opravila tudi štiri leta osnovne šole. Ob tem so me seveda spremljali tiflopedagogi z Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. Zaradi lažjega opravljanja osnovne šole sem prav v tem zavodu tudi opravila nadalje štiri razrede osnovne šole. V samem zavodu nisem imela slabih izkušenj. Sem se pa čutila drugačno od ostalih otrok, med drugim tudi zato, ker sem morala tako zgodaj od doma.

Srednjo šolo sem opravljala v domači Novi Gorici, saj mi je to omogočalo biti doma. Z veliko vloženega truda in s pomočjo vseh učiteljev sem uspešno zaključila srednjo zdravstveno šolo. Z vedenjem, da tega poklica ne bom mogla opravljati, me je želja po znanju peljala naprej, na študij fizioterapije v Ljubljani. Sam študij je bil zelo zahteven, ampak sem z vztrajnostjo, trudom in pomočjo sošolcev, prijateljev in profesorjev tudi tega uspešno opravila.

Z mnenjem, da bom težko dobila pripravništvo in službo, sem začela masirati v masažnem salonu. Tam sem začela pridobivati prve izkušnje, nato sem začela voditi še telesno dejavnost za zdrav hrbet in postala inštruktorica za pilates. Kasneje sem le zaprosila za opravljanje pripravništva iz fizioterapije v Zdravstvenem domu v Novi Gorici. Po uspešni zaključitvi sem dobila tudi zaposlitev, tako da zdaj tam delam že skoraj trinajst let.

Veliko mi pomeni, da sem spoznala partnerja, s katerim imava tudi dva otroka. Vsi skupaj smo zelo povezani in si zapolnimo ves prosti čas. Skozi vsa leta tudi

vzdržujem dobre odnose s staršema, ki mi na način, ki ga poznata, vedno stojita ob strani.

Pri vsakodnevnem življenju in učenju sem si vedno pomagala z različnimi tehničnimi pripomočki, ki so bili iz leta v leto vedno bolj izpopolnjeni. Vedno me spremljajo različne lupe, elektronske in običajne, seveda uporabljam tudi računalnik s programom za povečavo.

V teh letih sem si poskušala pomagati premagovati ovire z različnimi tehnikami, kot so joga, pilates, razne vadbe, masaže ipd. Zelo rada hodim in tečem v naravi. V zadnjem obdobju pa izdelujem mila, se ukvarjam z rastlinami in vrtom.

Razen štirih let v zavodu, sem vse življenje živela vključena v običajno okolje. Na dosedanji poti sem srečala veliko ljudi. Nekateri so me sprejeli bolj, nekateri manj. Danes vem, da je tako čisto v redu. V smislu, da je lepo biti razumljen, trde izkušnje pa nas utrjujejo. Menim, da bi morali biti ljudje s težavami z vidom bolj odprti, povedati svoje težave, predvsem pa bi morali spoznavati same sebe, se ceniti in veliko delati na sebi. S strani okolice pa bi si želela, da bi bili ljudje bolj sočutni in da bi nam dali več možnosti za vključevanje na različnih področjih.

Na vrh

POPOTNIŠKI UTRINKI: Kirgizija, dežela nomadov pod Nebeškimi gorami (1. del)

Avtorica: Darja Leskovšek

Urejanje rubrike in lektoriranje: Metka Pavšič

Pošlji komentar

Želja, da bi videla to centralno-azijsko deželo, je že dolgo ždela nekje v ozadju in potrpežljivo čakala ... Radovednost mi je vzbudil dokumentarec, ki je prikazoval dobrodelno delovno akcijo skupine Slovencev, ki je domačinom pomagala pri obnovi nekega počitniškega centra za otroke. Prelepo jezero, v ozadju visoke, zasnežene gore, spredaj konji na paši in pastir z značilnim visokim pokrivalom iz belega filca. Idilična, spokojna podoba, ki se že stoletja ne spreminja.

In res, v filmu ni bilo nič ponarejenega. Kirgizija ali Kirgizistan je ena od bivših republik Sovjetske zveze, ki se sploh ni želela osamosvojiti, a ji ni preostalo drugega v tistem usodnem času, ko je razpadel imperij SZ.

Tako zelo v sredini celine leži, da je do najbližjega morja na jugozahodu dva tisoč kilometrov. Je tako zelo gorata, da ima na desetine pet in šesttisočakov, pa celo nekaj sedemtisočakov, Pik Pobedy je visok skoraj 7.500 metrov. Ledenikov je na stotine. Med vrhovi so prelazi, gorska jezera, številne reke in potoki, visokogorski pašniki in veliko, veliko neposeljene, negostoljubne, a omamno lepe hribovite pokrajine neverjetnih prostranstev brez gozdov.

Najdaljšo mejo ima ta država s Kitajsko na vzhodu in jugovzhodu, kar pomeni, da je tudi tu čez potekala znamenita Svilna cesta. Danes jo kitajska poskuša oživiti kot cesto, ki bo peljala vse do zelo oddaljene Evrope. Kot odraz resne namere je tu zgrajena edina normalno široka in kvalitetno izdelana cesta, ki poteka od kitajske meje do bogatega Kazahstana na severu. Veliko smo se vozili po njej, a prometa je bilo bore malo...

Kirgizijo je kolonizirala carska Rusija in s prihodom Rusov se je začela urbanizacija te nomadske družbe, ki je še danes razdeljena na štirideset plemen. Poljedelstvo je možno le na jugozahodu v Ferganski dolini, ki jo intenzivno namakajo. Živina je največje bogastvo vsake družine na podeželju. Ovce, govedo in konji. Ja, konji so največje bogastvo, saj določajo status posameznika. Preden otrok shodi, ga že posadijo na konjski hrbet in to postane del identitete vsakega Kirgiza. V pokrajini velikih razdalj in slabih prometnic je konj še vedno zelo praktično »prevozno« sredstvo.

Seveda imajo tudi mesta, a pretežno so to le nekako razširjene vasi s slabimi cestami in visokimi ograjami okrog hiš ter pomanjkljivo javno higieno.

Glavno mesto Biškek je v vseh pogledih povsem izstopajoče. Ima okrog milijon prebivalcev in je multikulturno, univerzitetno mesto širokih avenij, velikih palač iz sovjetskih časov, lepih parkov in mnogih spomenikov. Takšen je center mesta, ki se je razmahnilo iz majhnega utrjenega mesta v začetku 20. stoletja. Večina Rusov, ki je prišla sem v času SZ, je bivala tu. Ruščina je tako postala pogovorni jezik v Biškeku in tako je še danes, ko je kirgiščina prvi uradni jezik v državi. Ruščine se učijo od prvega razreda. Pisava je cirilica. So muslimani, a v severnem delu države je to skoraj neopazno. Prevladujoč način oblačenja je težko opisati. Morda je najbolje reči, da so preprosto, skromno oblečeni. Ženske si ovijajo rute okoli glave, nosijo dolga široka krila. Starejši moški so v preprostih oblekah in pogosto imajo na glavi značilno visok klobuk kalpak, ki ponazarja gore. Mladina se pa nasploh oblači evropsko, svobodno, kar jim pač pride na pamet. V trgovinah se dobi vse kot pri nas, Kitajska je pač blizu!

Po vaseh v zadnjih letih rastejo male mošeje, ki jih gradijo Arabci, da bi znova etablirali islam v državo, ki je še vedno videti povsem laična. Zanimivo je, da so strogo oblečene muslimanke zagotovo turistke. A turistov je k sreči malo. Zaenkrat še ... in to je tisto, kar privlači posamezne popotnike z nahrbtniki, gornike in narave željne navdušence. Jasno je, da v teh odročnih goratih krajih ne boste našli prav dosti veličastnih zgodovinskih palač. Odmaknjenost, razgiban relief, ostro podnebje in velike nadmorske višine so nudile le malo spodbud za presežke v arhitekturi in umetnosti nasploh. Pa vendar! V Karakolu je pisana, lesena mošeja, zgrajena v slogu pisanih, kitajskih paviljonov. Le tri takšne mošeje so na svetu. Nedaleč stran je lesena, ruska pravoslavna cerkev, ki pa jo, žal, načenja zob časa. Na Svilni poti so v zaščitenih dolinah še danes vidni trdni kamniti, veličastni karavanseraji (obcestna počivališča), v katerih je prenočevalo po več sto ljudi in živali skupaj s tovorom dragocenega blaga s Kitajske. Vidni so ostanki prazgodovinskih naselij, kraji s stotinami petroglifov (skalne rezbarije), na katerih so izpraskane podobe živali. Predvsem pa so občudovanja vredni vsakdanji predmeti, ki so in ponekod še vedno služijo pastirjem na odročnih pašnikih. So mojstri izdelave filca in mnogih izdelkov iz njega. Preproge izjemnih barv in geometrijskih vzorcev izdelujejo doma tako, da ovčjo volno polagajo na tla, jo močijo in stiskajo ter valjajo.

Jurta je tradicionalen nomadski šotor, ki je značilen za vso osrednjo Azijo. Več plasti centimeter ali bolj debelega filca obdaja leseno ogrodje. Je okrogle oblike, na vrhu je krona, ki se po potrebi lahko tudi odpre. Leseno ogrodje je sestavljeno tako, da so ga lahko razstavili, naložili na konje in prestavili na nove pašnike.

Vseh štirideset plemen, pa tudi vsaka druga etnična skupnost, se ponaša s svojo značilno narodno nošo. Bombaž, volna, svila, čudovito okrašeni životci in krila ali hlače, na glavi pa nenavadna pokrivala. Ženske lahko nosijo na glavi večmetrske svitke, s katerih so po potrebi odrezali kos blaga za trenutne potrebe, recimo za plenice ob rojstvu otroka. Svečano žensko pokrivalo je majhna kučma, ki ima na vrhu šopek nežnih sovjih peres. Čudovito!

Bili smo v vasi, kjer se vsi preživljajo z izdelavo jurt. Vse izdelujejo ročno. Od nabiranja vrbovih vej za ogrodje, do ukrivljanja lesa in barvanja, pa izdelovanja filca

iz ovčje volne. Jurte so različnih velikosti in danes pogosto namenjene svečanim dogodkom. Tudi vrednost je kar visoka, od tri tisoč evrov navzgor.

Trikrat smo prespali v jurtah, v improviziranih turističnih kampih, ki seveda ne dosegajo naših higienskih standardov. Na 2500 in 3400 metrov nadmorske višine je zelo težko zagotoviti tekočo vodo za umivanje in splakovanje tudi v najbolj toplih poletnih mesecih, saj lahko temperature ponoči padejo pod ledišče. Čudoviti gorski potoki in hudourniki so peklensko mrzli, gašperčki v jurtah pa tudi bolj služijo preganjanju nočnega mraza kot pa gretju vode za umivanje! Lastniki teh turističnih jurt se po lastni iznajdljivosti trudijo, da nam pričarajo preprostost pastirskega življenja ob tem, da nam nudijo udobno posteljo ali žimnico z veliko zalogo odej. Tako in tako smo imeli s seboj lastne spalne vreče in ni nam bilo hudega. Ob nočnih izhodih iz jurte smo lahko občudovali temno nebo z nešteto zvezdami in gorski hlad poletne noči.

Pastirji dandanes pasejo na teh visokogorskih stepah živino le sezonsko, čez poletje. Zberejo živino več lastnikov in se jeseni vrnejo v nižje ležeče vasi. Stotine in tisoče ovac, govedi in konjev, ponekod tudi jakov, se prosto pase brez ograj in električnih pastirjev. Le poredko smo videli pastirja na konju, ki mu je pri selitvi črede pomagal pastirski pes.

[Na vrh](#)

INTEGRACIJA: Festival look&roll - raznolikost v filmu

Ljubljana gostila švicarski festival kratkega filma na temo oviranosti

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

Lektoriranje: *Albert Kolar*

Pošlji komentar

V Centru urbane kulture - Kino Šiška se je v začetku lanskega decembra zgodil prav poseben filmski dogodek, imenovan look&roll – raznolikost v filmu. V organizaciji Društva Kraken in Kina Šiška je potekal večer projekcije kratkih filmov na temo oviranosti. Na dogodku, ki se ga je kot gost udeležil tudi vodja omenjenega švicarskega festivala Gerhard Protschka (izg. Gerard Pročka), so si zainteresirani lahko ogledali 7 izbranih filmov, opremljenih z avdiodeskripcijo za slepe in s podnapisi za gluhe osebe.

Ob podpori veleposlaništva Švice in gostilne Druga Violina sta Kino Šiška in Društvo Kraken (društvo za uveljavljanje kratkega filma) ta večer v Ljubljani gostila švicarski filmski festival look&roll. Tukajšnjemu občinstvu je bil dan na ogled izbor najboljših kratkih filmov o življenju oseb z oviranostmi, predstavljenih na omenjenem festivalu. Program sedmih filmov je vključeval tako dokumentarne pristope kot igrane, animirane in eksperimentalne filme, ki na različne načine raziskujejo in pripovedujejo o življenju ljudi z motnjami v duševnem razvoju, slepoto, motnjami avtističnega spektra, gluhoto in duševnimi boleznimi.

Bienalni festival kratkega filma na temo oviranosti look&roll v Baslu obstaja že vse od leta 2006, ko je nastal ob podpori švicarske organizacije Procap. Festival se vsako drugo leto odpravi na turnejo po Evropi, kjer si skozi program kratkih filmov prizadeva za predstavitev različnih življenjskih zgodb in širše družbeno-kulturne problematike inkluzivnosti. Program izbira komisija filmskih in kulturnih profesionalcev, pri čemer so vključene tudi osebe z oviranostmi. Gre za kakovostne tematske kratkometražne filme, vse od neodkritih neodvisnežev do oskarjevskih nagrajencev. Za gostovanja festival look&roll pripravi programe najboljših filmov ali tematsko zameji izbor glede na gibalno oviranost, gluhoto, slepoto, psihosocialne težave, starostno problematiko, govorno-jezikovne motnje ali čustvene in vedenjske motnje. Festival look&roll na tak način načinja vprašanja, komu je omogočeno vključevanje v družbo, kdo soustvarja kulturo in kdo je porabnik te kulture. Obenem vztraja, da se problema ne loteva zgolj s predstavljanjem, temveč v samo zasnovo in organizacijo vključuje ljudi, ki imajo sami izkušnje različnih oviranosti.

Pred projekcijo je o festivalu in predvajanih filmih spregovoril snovalec in umetniški vodja festivala Gerhard Protschka. Pogovor, ki ga je moderirala Lara Plavčak, je potekal v angleščini s sprotnim prevajanjem v slovenščino, spremljal pa ga je tudi tolmač za slovenski znakovni jezik.

In kdo je ta filmski entuziast? Gerhard Protschka je dejaven kot producent, kurator, prevajalec in avtor avdiodeskriptivnih besedil za slepe in slabovidne ter podnapisov za gluhe in naglušne. Na področju inkluzivnosti ter dostopnosti ponudbe dogodkov in prireditev svetuje različnim muzejem, festivalom in organizatorjem v mednarodnem prostoru. Skrbi za različne programe kratkih filmov ter moderira pogovore na temo oviranosti, inkluzivnosti in dostopnosti. Med letoma 1994 in 2004 je deloval kot menedžer dogodkov in predstavnik založbe na področju arhitekture, oblikovanja in humanistike, nakar se je začel ukvarjati z dostopnostjo in integracijo. Od leta 2009 je član švicarske organizacije za osebe z oviranostmi Procap, v okviru katere s festivalom look&roll gostuje po Evropi.

V pogovoru je Gerhard Protschka najprej spregovoril o sami zamisli za nastanek festivala. Ko se je pred leti pridružil organizaciji za osebe z oviranostmi, ga je zmotilo, da je tako malo resničnih ljudi z oviranostmi govorilo javno o svojem položaju in dejanskih potrebah. Za mikrofonom so bili vedno ljudje brez oviranosti in govorili o situacijah drugih. Zato je začel z izobraževalnim projektom, ki je učil ljudi z različnimi oviranostmi, kako nastopiti, se predstavljati in spregovoriti v javnosti. Da bi bile njihove predstavitve lažje in manj dolgočasne, so začeli iskati kratke filme na to temo, ki bi služili kot zanimiv uvod. Kmalu so opazili veliko zanimanje z različnih strani in tako je nastal festival.

Na vprašanje, katere teme so zanimive za filme, je vodja festivala povedal, da je ta zelo odprt. Sprejemajo vse žanre, dokler je tema povezana z oviranostmi, motnjami, posebnimi potrebami, ki vplivajo na življenje ljudi. Med temi temami je tudi staranje in ostarelost, čeprav, pravi Protschka, mnogim starejšim ni všeč, da bi se njihove teme pojavljale v istem okviru kot oviranosti. Ampak v življenju se zgodi, da kmalu to tudi postanejo.

Na vprašanje voditeljice, koliko je zanimanja za festival in kako poteka izbor filmov, je gost povedal, da je zanimanje precej skromno, prispe zelo malo filmov, predvsem jih iščejo sami. To počne gospod Protschka in skupina 7 do 8 ljudi, ki obiskujejo festivale po celi Evropi in vsako leto pogledajo okrog 800 do 1000 kratkih filmov, izmed katerih pripravijo seznam 70 do 80 filmov. Ta predizbor predstavijo programski ekipi, ki izbere festivalske filme. Običajno je to 22 do 25 filmov, odvisno od dolžine. Programsko ekipo sestavljajo profesionalci in ljudje z oviranostmi, med njimi pa potekajo zelo zanimive razprave.

Pri izboru filmov upoštevajo različne teme, nikoli ne sme biti dolgočasno. Vsebovati morajo cel spekter čustev, ki so povezana z oviranostmi. Jeza, zabava, resnost, iznajdljivost, vse to pa seveda na spoštljiv način.

O poteku dela in sami ekipi je njihov vodja povedal, da so zelo majhen festival. Gre za skupino okrog 10 ljudi, vsi so samozaposleni, vodijo društvo in obenem vsakodnevni posel. Tudi med njimi jih več kot polovica živi z oviranostmi.

Nekatere aktivnosti, povezane s festivalom, prepustijo zunanjim sodelavcem, kot na primer snemanje avdiodeskripcije in menedžment. Največji strošek je ravno priprava filmov, da so dostopni vsem. Zdi se mu zelo žalostno, da morajo vse filme opremiti sami, le redko se zgodi, da dobijo film skupaj z avdiodeskripcijo in podnapisi. Poleg

tega ga moti, da bi nekdo služil na račun filmov o oviranostih, obenem pa ne bi poskrbel za popolno dostopnost teh vsemu občinstvu.

Filmi so na festivalu v Baslu predstavljeni vsako drugo leto, vmes pa ekipa gostuje po celi Evropi. Gerhard Protschka je povedal, da so bili že na Nizozemskem, v Marseju in še petih drugih mestih v Franciji, na Dunaju in drugod v Avstriji, v najmanj 15 mestih v Nemčiji in 50 različnih krajih v Švici. Odkar obstaja festival, so dobili že več kot 300 povabil. Radi ponudijo odlične filme kar se da različnim in mnogim krajem. Lokalni organizatorji morajo plačati pravice predvajanja in prispevek, ki gre festivalu za nadaljnje raziskovanje. Poleg tega morajo filme prikazati na vsem dostopen način. Skromen izkupiček teh dogodkov nato pomaga pri pripravi naslednjega festivala.

Na vprašanje, kako dostopna je kultura osebam z oviranostmi v Švici in drugje po Evropi, se je gost nasmehnil, češ da je ta večer prekratek za pojasnjevanje razmer. Pri tem, pravi, ga najbolj moti dejstvo, da se organizatorji dogodkov, v primeru, da se teh udeleži malo število oseb z oviranostmi, često pritožujejo zaradi vloženih finančnih sredstev v prilagoditve. Zato tem odgovarja z dvema zastavljenima vprašanjema. Prvo, ali po desetletjih nedostopne kulture res naenkrat pričakujete, da bodo vsi ljudje z oviranostmi hvaležno in navdušeno pridrveli na vaš dogodek? In drugo vprašanje, ali ste se že kdaj pritožili, da oseba brez oviranosti ni izbrala vašega dogodka? K temu pa je še dodal: »Takšna pričakovanja so smešna in nepravilna. Inkluzija ne temelji na kvantiteti, temveč na ponudbi izbire, ki je bila toliko časa osebam z oviranostmi nedostopna.«

Ob koncu prvega dela pogovora je Gerhard Protschka spregovoril še o viziji festivala: »Rad bi našel mešano skupino mladih ljudi z oviranostmi in brez njih, ki bi festival kmalu prevzela. Prav tako bi si želel postaviti evropsko platformo za prenos filmov s podnapisi in avdiodeskripcijami.«

V nadaljevanju večera je sledila projekcija sedmih izbranih filmov. S kratkimi vsebinskimi opisi jih naj približamo tudi našim bralcem.

Nemški 10-minutni eksperimentalni film *Najboljša pot* si zastavlja vprašanje: »Kaj moti slepe ljudi na tistih, ki vidijo?« Film je zbirka citatov in vsakdanjih izkušenj skupine slepih ljudi iz Kölna. Pripoveduje o slepi ženski, ki se na poti v trgovino srečuje s številnimi neprijetnimi ovirami človeškega faktorja. Njeno življenjsko zgodbo, ki je oblikovana kot pritožbeno pismo, bere računalniški govorec Stefi, anekdote in prigode oseb z izgubo vida pa so v filmu začinjene z dobro mero črnega humorja in ostrine.

Kratek avstralski dokumentarec *Zbiralec žarnic* nas popelje v svet, kjer je strast do elektronike velika in diagnoza Aspergerjevega sindroma samo oznaka. Andrew Pullen zbira svetlobne žarnice. Njegova zbirka je z več kot 10.000 primerki žarnic ena od največjih zasebnih zbirk na svetu. Film je zgodba o veščini in prizadevanju enega samega človeka, da bi dokumentiral in ohranil del naše tehnološke zgodovine, ki bo sicer kmalu pozabljena.

Ameriški dokumentarni film *Ljubezen in neodvisnost* pripoveduje o ljubezni med Lori Sousa in Petrom Maxmeanom. Lori je že od vsega začetka vedela, da je Peter njena sorodna duša, s katero se bo poročila. Zdaj želim, da tudi drugi vidijo, kako ljudje z motnjami v duševnem razvoju živijo, hodijo v službo, so aktivni del skupnosti ter sposobni uspeha na odprtem trgu delovne sile.

Film *Zvoki za Mazina* je dokumentarec, ki prihaja z Nizozemske in pripoveduje o gluhem dečku Mazinu, pred katerim je operacija vsaditve ušesnega vsadka. Deček se po eni strani zelo veseli te spremembe, po drugi pa se posega tudi boji. Predvsem se boji, da bi njegovo telo zavrnilo tujek, kot se je to zgodilo pri njegovi prijateljici Kataline. V ospredju vsega pa je seveda vprašanje, kako bodo zvoki, ki jih bo slišal, spremenili njegovo življenje. Mazinova zgodba se res srečno konča, toda zvoki so za dečka včasih tako moteči, da se še vedno rad zateče v svet tišine.

Film *Joče in moti ostale* je kratek švedski dokumentarni film, ki postavlja v ospredje temo normalnosti. V njem Johanna Bernhardson v arhivih išče sledi tetinega 30-letnega skrivnostnega življenja. Johanna Bernhardson je leta 1932 nenadoma izginila s hribovske kmetije, kamor se je spet vrnila po 30 letih, toda povsem spremenjena.

Animirani španski film *Marijino potovanje* je delo umetnika Miguela Gallarda, očeta avtistične hčerke. *Marijino potovanje* je majhen izlet v notranji svet najstnice z avtizmom, je popotovanje, polno barve, topline, ljubezni in ustvarjalnosti, ki se začne z razumevanjem in opažanjem staršev, da se njihova hčerka obnaša nekoliko drugače. Film je producirala organizacija Orange Foundation z namenom spodbuditve boljšega zavedanja o avtizmu v družbi.

Avstralski igrani film *Intervju* pripoveduje o pomembnosti socialne inkluzije. Odvetnik Thomas Howell se znajde na razgovoru v prestižni odvetniški pisarni. Toda razgovor se ne odvija, kot bi pričakoval. Intervjuva ga namreč James Dexter, mladenič s trisomijo 21 (oblika Downovega sindroma). A to je za Thomasa šele začetek, čaka ga še kar nekaj presenečenj. Film je prejel več kot 30 mednarodnih nagrad in bil predvajan več kot 40-krat na različnih mednarodnih filmskih festivalih. Posnet je bil leta 2012 v sklopu integrativnih delavnic »Bus Stop Film«, ki so osebam z motnjo v duševnem razvoju omogočile, da se поблиže spoznajo s filmsko produkcijo ter da s pomočjo mentorjev dobijo tudi lastne izkušnje.

Po končani projekciji je Gerhard Protschka pokomentiral predvajane filme in odgovarjal na vprašanja občinstva. Kot zanimivost je povedal, da se je s številnimi filmskimi ekipami tudi osebno srečal, vsako leto na festival namreč povabijo okrog 10 gostov iz tujine. Z nekaterimi se sreča, ko je treba o kakšni temi razpravljati bolj poglobljeno, pa tudi, ko si skupaj z ekipo ogleduje filme na različnih festivalih. S posameznimi filmskimi ustvarjalci in protagonisti ima redne stike. Tako ga na primer Andrew Pullen, zbiralec žarnic, celo pošilja po vseh kottičkih Švice, da išče predmete njegove zbiralske strasti.

Ob koncu prireditve, ki so se je udeležili predstavniki številnih kulturnih ustanov in nacionalne RTV hiše, je sledila pogostitev za obiskovalce. Pripravila sta jo kavarna Kina Šiška in gostilna Druga violina. Organizator s prireditvijo ni želel ustvariti le

novega pogleda na kratki film, temveč tudi ali predvsem izpostaviti pomen dostopne kulture in inkluzivne družbe. Vse se je namreč dogajalo tik po 3. decembru, mednarodnem dnevu invalidov in veselem dnevu kulture.

[Na vrh](#)

INVALIDSKO VARSTVO: Zakon o socialnem vključevanju invalidov

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: *avtor*

Pošlji komentar

Vlada RS je dne 15.02.2018 sprejela Predlog Zakona o socialnem vključevanju invalidov. Novi zakon bo nadomestil Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb in omogočil boljše pogoje za življenje invalidov v skupnosti. Širi se tudi krog invalidov, ki dobijo pravice po zakonu.

S tem zakonom bomo nadomestili Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb iz leta 1983 in zaokročili zakonodajo na področju invalidskega varstva s ciljem zagotavljanja neodvisnega življenja invalidov v skupnosti. Na tem področju so pomembni še že sprejeti zakoni, kot so: Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, Zakon o izenačevanju možnosti invalidov in Zakon o osebni asistenci.

Z novim zakonom širimo krog invalidov, ki dobijo pravice po zakonu. Poleg oseb z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in najtežje gibalno oviranih oseb bodo do pravic po novem upravičene tudi:

- osebe z avtističnimi motnjami, ki imajo tako hudo obliko neprilagojenega vedenja, ki jim onemogoča samostojno življenje in pridobivanje sredstev za preživetje,
- osebe z zmerno do hudo možgansko poškodbo ali okvaro in
- gluhoslepe osebe.

S širitvijo kroga upravičencev želimo reševati problematiko mladih ljudi, pri katerih pride do hude invalidnosti pred prvo zaposlitvijo in zato ne pridobijo pravic po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Invalidi s statusom po tem zakonu bodo imeli pravico do nadomestila za invalidnost v višini seštevka denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka. S tem sledimo določbam Konvencije o pravicah invalidov, ki so jo leta 2006 sprejeli Združeni narodi, Slovenija pa jo je ratificirala leta 2008. Sledimo tudi odločbi Ustavnega sodišča iz leta 2007, ki ugotavlja, da je socialna država, kar Republika Slovenija vsekakor je, dolžna s pozitivnimi ukrepi zagotoviti težkim invalidom možnosti za dostojno življenje. Ti invalidi imajo tudi pravico do dodatka za pomoč in postrežbo, saj brez pomoči druge osebe ne morejo opravljati osnovnih življenjskih potreb.

Zakon omogoča prehod v zaposlitev in po prenehanju delovnega razmerja ponovno izplačilo nadomestila za invalidnost. Če dobivajo plačo, jim kljub temu pripada nadomestilo do višine neto minimalne plače.

Najpomembnejša novost, ki jo prinaša zakon, so storitve socialnega vključevanja oziroma podporne storitve, in sicer:

- usposabljanje za samostojno življenje,
- vseživljenjsko učenje,
- bivanja s podporo,
- storitve za starejše invalide.

Storitve bodo invalidi plačevali z vrednotnicami. Z razvojem storitev socialnega vključevanja bo Slovenija sledila Konvenciji o pravicah invalidov. Storitve socialnega vključevanja je potrebno še razviti in preizkusiti v praksi. Nabor storitev bo do konca leta 2019 pripravilo ministrstvo v sodelovanju z Inštitutom RS za socialno varstvo.

Storitve socialnega vključevanja invalidov pomenijo velik korak naprej v smeri enakopravnega in enakovrednega vključevanja najtežjih invalidov v našo družbo in možnost, da bivajo v okolju, iz katerega izhajajo. Pomenijo deinstitucionalizacijo in za razliko od socialno varstvenih storitev ne pomenijo paketa storitev, ki jih mora uporabnik v celoti sprejeti ali zavrniti. Dajejo jim možnost izbire izvajalca podpornih storitev, njihovo osebno avtonomijo in individualne pravice, ki jih imamo drugi državljani.

Predlog Zakon a o socialnem vključevanju še mora sprejeti Državni zbor Republike Slovenije

Vir: <http://www.mddsz.gov.si>

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: Uporabniki psov vodičev smo obiskali ljubljansko železniško postajo

Avtor in sodelavec: *Sabina Dermota*

Lektoriranje: *Albert Kolar*

Pošlji komentar

Zakaj za potovanje raje izbrati vlak kot avtobus?

Kako s psom vodičem vstopati na vlak in z njega?

Kako je poskrbljeno za asistenco invalidnim osebam pri potovanju z vlakom?

Na ta in podobna vprašanja smo želeli dobiti odgovore, ko smo se v ponedeljek, 29. 5. 2017, zjutraj zbrali pod uro ljubljanske železniške postaje. Srečanje je v imenu Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije organiziral Bogdan Saksida, naš vodič in sogovornik pa je bil gospod Primož Kokalj, predstavnik Slovenskih železnic. Že po prvih minutah srečanja je bilo jasno, da ima gospod veliko izkušenj z vodenjem, vključno z vodenjem slepih, saj je znal zelo dobro opisati in pokazati orientirje, s katerimi si slepi lahko pomagamo, da se lažje znajdemo po tamkajšnji okolici.

Infrastruktura ljubljanske železniške postaje je zelo stara. Že dolgo se govori o tem, da je potrebna celovite prenove. Kljub temu pa se uslužbenci Slovenskih železnic zelo trudijo svojo ponudbo približati invalidnim osebam in jim tako omogočiti samostojen prevoz z vlakom. Zlasti po sprejemu nove evropske zakonodaje iz leta 2009, po kateri so se povezali v mednarodno mrežo in tako omogočili invalidom samostojno potovanje iz kraja A v kraj B ob pomoči zaposlenih na železnici.

Najprej smo si ogledali glavni vhod železniške postaje, se sprehodili do blagajniških okenc in obiskali informacijski center, kjer smo izvedeli veliko o njihovem delu. Skozi prehod smo odšli na drugo stran stavbe, kjer so nas pozdravili prvi vlaki. Ko smo prišli skozi izhod, smo se obrnili levo, kjer je na skrajnem koncu pisarna varnostnikov, ki imajo tako celovit pogled nad dogajanjem na peronih. Lepo smo se pozdravili z njimi, saj so prav oni tisti, ki slepim potnikom v ključnih trenutkih priskočijo na pomoč.

V sklopu zgradbe so levo pred receptorsko pisarno WC-ji, ki so lepo urejeni, čisti, prostorni in prilagojeni tudi invalidom na vozičkih. Nato smo se odpravili vzdolž celotne stavbe, da smo prišli do podhoda, ki vodi na posamezne tire, in najprej poiskali dvigalo. Za nas, slepe in slabovidne, to niti ni tako pomembno, saj lahko sami hodimo po stopnicah. Invalidom na vozičkih pa je ključnega pomena za dostop do oddaljenih tirov. Sprehodili smo se po celotni pasaži in se parkrat povzpeli tudi po stopnicah, da smo dobili pravo predstavo o širini in velikosti objekta. Za test smo se sprehodili skozi najmodernejši Siemensov vlak, ki je ravno stal na postaji. Res ne vem, zakaj sem si zamislila, da je vlak za naš ogled prazen. Ko mi je moj pes pokazal prost sedež, sem bila čisto navdušena. Šele kasneje sem ugotovila, da ga je tja potegnil njegov nos, ko je zavohal drugega psa. Vlak je bil namreč mednarodni in je bil poln potnikov. Res pa je, da so le-ti, ko so nas opazili, obmolknili in mi nismo mogli vedeti, da so tam. Zelo žal mi je, da nisem mogla videti njihovih presenečenih

obrazov, ko se je vsa naša skupina sprehodila skozi celo kompozicijo. Za nas je bila to vsekakor odlična izkušnja.

Niso pa vsi vlaki tako enostavni za dostopanje, kakor je bil ta Siemensov. Le-ta je nizkopodni in nanj stopiš skoraj tako kakor na mestni avtobus. Starejši imajo strme stopnice, nekateri celo drugo nad drugo. Na takšen vlak moraš psa vodiča spustiti naprej, ker dosti težje pride na vagon. Ob izstopu pa gre slepi naprej, pes pa skoči za njim. Midva z Baronom imava že kar nekaj takšnih izkušenj, zato nisva imela težav. S tem sem odgovorila na eno od zgoraj zastavljenih vprašanj. Zdaj pa bom v nadaljevanju še na ostala.

Potovanje z vlakom je tako za pse kakor za ljudi bolj udobno kakor vožnja z avtobusi. Psi imajo več prostora in vožnja je bolj umirjena. Potniki pa se med vožnjo lahko tudi sprehodijo, imajo možnost uporabe WC-jev in tudi cene so ugodnejše.

Kako pa je z asistenco?

Tako v domačem kakor v mednarodnem prometu je poskrbljeno, da invalid lahko potuje sam. Za invalide na vozičkih je včasih malo težje, ker so nekateri invalidski vozički tako veliki, da invalidi z njimi ne morejo na vse vlake. Po nekaterih železniških postajah je tudi infrastruktura narejena tako, da vozička ni mogoče transportirati na vlak in z njega. Zato pa mi slepi in slabovidni s tem nimamo težav. Dovolj je le, da pokličemo informacijsko pisarno in povemo svoje želje. Na železnici pa se bodo potrudili, da nam zagotovijo čim lepše in brezskrbno potovanje. Tako poskrbijo za spremstvo ob morebitnih prestopanjih in za varen izstop na končni postaji. Če potnik potuje preko meje, uredijo asistenco tudi v tujini. Seveda pa morajo biti o našem potovanju obveščeni kak dan vnaprej. Slepim mora v takšnem primeru poskrbeti, da ima urejeno rezervacijo sedeža, saj ga izvajalci asistencije tako lažje najdejo.

Pozanimali smo se, kako je s prevozom tandem koles na njihovih vlakih. Na žalost je prevoz možen le z nekaterimi vlaki na progi Ljubljana – Maribor in poleti na progi proti Kopru. O tem se je potrebno vsakič prej pozanimati.

Da ni vse tako rožnato, naj povem še, da je njihova spletna stran od zadnje prenove uporabnikom programske opreme za slepe postala neuporabna. Na to dejstvo smo opozorili gospoda Primoža. Obljubil nam je, da bodo na to pozorni ob naslednji prenovi spletne strani. Kdaj pa to bo, nam ni vedel povedati.

Kljub temu je lepo vedeti, da je tudi za nas potovanje z vlakom lahko lepa dogodivščina in ne avantura. V ta namen posredujem aktualne telefonske številke, kamor se vsak posameznik lahko obrne, če želi pomoč pri samostojnem potovanju z vlakom:

Telefonske informacije o odhodih in prihodih vlakov: 1999

Informacijska pisarna: 01 291 33 91

Varnostnik: 031 226 460

[Na vrh](#)

PAMETNI TELEFONI: Predstavitev GPS navigacijskih aplikacij (3. del)

Avtor in sodelavec: Safet Baltić

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

V tej številki Rikoss-a vam bom opisal dve aplikaciji iz skupine navigacijskih pripomočkov za slepe in slabovidne, ki pa niso značilne za navigacijo, temveč se ju uporablja za določanje našega položaja ter opazovanje in iskanje točk v naši bližini. Obe aplikaciji za svoje delovanje uporabljata notranjo GPS anteno ter prenos podatkov za dostop do strežnikov z zemljevidi. Zato pred uporabo preverite pri svojem mobilnem operaterju, če imate zakupljen prenos podatkov. Kot sem že omenil, sta obe aplikaciji popolnoma dostopni za uporabo slepih in slabovidnih oseb.

Nearby Explorer Online

Nearby Explorer Online je še eden od takoimenovanih navigacijskih pripomočkov, namenjenih slepim in slabovidnim uporabnikom. Aplikacijo se uporablja za določanje našega položaja ter za opisovanje naše okolice in iskanje točk, podobno kot aplikacija Blind square.

Ko odpremo aplikacijo, se nam na dnu zaslona prikažejo 4 zavihki in sicer:

- Home (domov),
- Map (zemljevid),
- Settings (nastavitve),
- Help (pomoč).

Ko je označen zavihek Home (domov), se nam na zaslonu prikažejo naslednji predmeti:

- Pause (pavza), s tem gumbom zaustavimo samodejno pregledovanje in glasovno oznanjanje lokacij in pomembnih točk v naši okolici.
- Compass (kompas), s tem gumbom izključimo določanje smeri neba.
- Radius down in Radius up (nižanje in višanje radija), s temi gumbi določimo radij pregledovanja okolice med 20 metri in 50 kilometri.
- Show all (prikaži vse), če imamo označen ta gumb, se nam na zaslonu prikažejo bližnje točke, kot so avtobusne postaje, gostišča, trgovine in ostalo.

Naslednji okvirčki pa nam prikazujejo naslov, na katerem se trenutno nahajamo, ter nadmorsko višino in podobne podatke. Glede na to, da aplikacija uporablja govor, lahko pri naslovu in ostalih podatkih vključimo ali izključimo sleherni podatek, ki nam ga govorec prebere.

Ko označimo zavihek map (zemljevid), se nam na zaslonu prikaže zemljevid v grafični obliki. Zavihek Settings (nastavitve) pa nam omogoča naslednje nastavitve aplikacije:

- Report distances in metric unit (poročaj razdalje v metrih),
- Shake to repeat (stresi napravo, da ponovi),
- Allow indoor support (omogoči podporo v notranjosti),
- Adjust speech (nastavi govor).

Poleg zgoraj opisanih nastavitvev nam omogoča tudi izbiro zemljevidov na strežnikih, ki jih aplikacija uporablja za svoje delovanje.

Zadnji zavihek pa je Help (pomoč), kjer imate uporabniški priročnik aplikacije. Med delovanjem aplikacije na osnovnem zaslonu ali v ozadju nam le-ta med gibanjem z govorom oznanja približevanje določenim točkam s pomočjo razdalje ter smeri neba do lokacije. Sama aplikacija je preprosta za uporabo in nenazadnje tudi zelo uporabna.

Loadstone GPS

Loadstone GPS je, kot prej opisana aplikacija Nearby Explorer Online, tudi sama pripomoček slepim in slabovidnim pri gibanju in navigaciji. Ko odpremo aplikacijo, se nam na dnu zaslona prikažejo 4 zavihki, in sicer:

- Navigation (navigacija),
- Databases (baza podatkov),
- Extras (dodatno),
- Settings (nastavitve).

Ko odpremo aplikacijo, je v osnovi označen zavihek Navigation (navigacija) in se nam na zaslonu prikažejo naslednji predmeti po vrstnem redu:

- Actions (dejanja), če tapnemo ta gumb, se nam prikažeta na zaslonu dva gumba in sicer Last point (zadnja točka) in Go to (pojdi na). Ko tapnemo Go to, imamo možnost iskanja kraja, kamor si želimo s pomočjo naslova ali koordinat.
- Repeat announcement (ponovi obvestilo), s tapom na ta gumb nam govorec ponovi zadnje prebrano obvestilo.
- GPS info (podatki GPS), s tapom na ta gumb nam govorec prebere podatke o naši lokaciji.
- Course & speed (pot in hitrost), s tapom na ta gumb nam govorec prebere smer ter hitrost, s katero potujemo.
- Position (položaj), če tapnemo ta gumb, nam govorec prebere koordinate ter nadmorsko višino našega mesta.
- Show closest point (pokaži najbližjo točko), s tapom na ta gumb nam govorec prebere najbližjo točko, kot je avtobusna postaja, trgovina ali ostale točke.

- Show neighbourhood (Prikaži soseščino), ko tapnemo na ta gumb, se nam na zaslonu prikažejo razne točke po vrsti, od najbližje do najbolj oddaljene.
- Save current location (shrani trenutni položaj), s tapom na ta gumb shranimo naš trenutni položaj.
- Find point (najdi točko), s tapom na ta gumb se nam odpre iskalnik točk iz naše okolice s pomočjo naslova ali iskanja po točkah.
- Where am I (kje sem), s tapom na ta gumb nam govorec pove naš trenutni naslov.

Ko označimo drugi zavihek po vrsti Databases (zbirke podatkov), nam aplikacija ponudi možnost prenosa zbirk podatkov na našo napravo. Zbirke podatkov so razvrščene po državah, regijah in točkah, ki si jih lahko po lastni želji označite in jih prenesete ter shranite na vaši napravi.

Tretji zavihek po vrsti pa je Extras (dodatki). Ko označimo ta zavihek, se nam na zaslonu prikažeta 2 gumba in sicer Astronomic information (astronomski podatki) in Trip meter (merilec potovanja). Če tapnemo gumb Astronomic information (astronomski podatki), nam aplikacija prikaže podatke, kot so razdalja, azimut in ostale podatke o soncu ter našem naravnem satelitu mesecu. Gumb Trip meter pa nam prikaže, kakšno razdaljo smo prepotovali med delovanjem aplikacije.

Zadnji, 4. zavihek pa je Settings (nastavitve). Ko ga označimo, nam aplikacija ponudi naslednje nastavitve:

- General (splošno), kjer nastavljamo zvoke, vibracije, radij iskanja itn.
- Display (zaslon), kjer nastavljamo merske enote.
- Speech (govor), tukaj nastavljamo sintezo, hitrost in višino govora.
- Sounds (zvoki), tukaj si nastavimo zvoke za razna dejanja aplikacije in ostale možnosti, ki nam jih ponuja aplikacija.

Ko je aplikacija aktivna na osnovnem zaslonu ali pa deluje v ozadju, nas med potjo s pomočjo govora opozarja na približevanje izbranih, ali pa zgolj o položaju točk, mimo katerih potujemo. To nam govorec poroča s tem, da prebere razdaljo, smer neba in urinega kazalca do mesta, kamor si želimo. Aplikacija Loadstone je po mojem mnenju veliko zmogljivejša ter bolj uporabna od ostalih podobnih aplikacij, zato vam jo tudi iskreno priporočam.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: Možnost brezplačne posodobitve OS na Win 10 za osebe s posebnimi potrebami; Nekaj trikov za Windows 10

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: *avtor*

Pošlji komentar

113. Možnost brezplačne posodobitve starega OS na Win 10 za osebe s posebnimi potrebami

Uporabnikom osebnih računalnikov je že od junija 2016 znano, da je podjetje Microsoft lastnikom starejših operacijskih sistemov Win 7 in Win 8.1 onemogočilo možnost brezplačne nadgradnje na novejši operacijski sistem Windows 10.

Nadgradnja na Windows 10 pa je še vedno brezplačno na voljo za vse uporabnike, ki uporabljajo tako imenovano podporno tehnologijo (assistive technologies), pri čemer je ta namenjena uporabnikom s posebnimi potrebami, saj olajšuje uporabo operacijskega sistema Windows. Tu na primer najdemo lupo, s katero povečamo del besedila, možnost, da nam računalnik samodejno prebere del besedila in podobno. Microsoft se je za to potezo odločil predvsem zaradi tega, ker je prva večja nadgradnja za Windows 10 uporabnikom s posebnimi potrebami prinesla številne nove možnosti za še enostavnejšo uporabo namiznega in prenosnega računalnika.

Vse kar je potrebno storiti je, da kliknemo na [to spletno povezavo](#), odpre se stran Upgrading to Windows 10 for Users of Assistive Technologies, in sledimo navodilom. Pri tem je zanimivo predvsem to, da je nadgradnja starejšega operacijskega sistema Windows na novejši Windows 10 preko sistema podporne tehnologije povsem enaka tisti, ki nam je bila brezplačno na voljo pred časom.

Članek o tej možnosti je bil objavljen v Računalniških novicah dne 14. januarja 2018.

Povezava: <https://www.microsoft.com/en-us/accessibility/windows10upgrade>

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

114. Nekaj trikov za Windows 10

Oglejmo si nekaj skrivnosti pri Windows 10, ki jih večina uporabnikov ne pozna, so pa zelo koristne pri vsakdanjem delu.

Meni Start

Tudi Windows 10 vsebuje svoj tradicionalni meni Start, ki je bil ena od osrednjih značilnosti predhodnih Windowsov. Ta je sicer skrit, je pa še kako uporaben, saj prinaša mnogo uporabnih bližnjic. Do njega dostopate z desnim miškinim klikom na glavni gumb Windows v spodnjem levem kotu zaslona, kar vam odpre besedilni meni s številnimi bližnjicami do programov in ukazi (išči, zaženi). Vse te možnosti so seveda sicer na voljo skozi standardni menijski vmesnik, vendar so prek sekundarnega besedilnega vmesnika hitreje dosegljive.

Gumb za prikaz namizja

Na spodnji desni strani zaslona se zraven datuma in ure skriva čisto majhen gumb, ki vam prikaže vaše namizje, če ga kliknete. To je na primer uporabno, kadar imate hkrati odprtih več oken enega čez drugega in se med njimi enostavno več ne znajdete. S klikom na omenjeni gumb se vam vsa okna minimizirajo in lahko "začnete" od začetka, torej povečate le tistega, ki ga najprej potrebujete. Prav tako pa je gumb uporaben, če morate med poplavo oken hitro skočiti na namizje in odpreti novo datoteko. Do enakega učinka pridete tudi, če hkrati pritisnete kombinacijo tipk Windows+D.

Zasukajte zaslon

Mnogi zasloni so dandanes narejeni tako, da jih lahko uporabljamo pokončno ali ležeče, vendar se računalnik temu samodejno ne prilagaja, tako kot na primer pametni telefoni. Imate pa na računalnikih z Windowsi 10 možnost, da zaslon zasukate ročno, in sicer s pritiskom na kombinacijo tipk Ctrl+Alt+D in zraven še eno od smernih tipk. Pritisk na puščico dol bo zaslonsko sliko obrnilo na glavo, puščica levo ali desno ga bo zasukala za 90 stopinj, puščica gor pa ga bo postavila v standardno pozicijo. Do možnosti zasuka slike lahko sicer pridete tudi prek podmenija, ki ga odprete z desnim klikom kjer koli na namizju. Tam izberete možnost Ozadje namizja, nato Grafične možnosti in na koncu Rotacija.

Vsemogočni dostop

Če bi radi z večjo lahkoto brskali po najglobljih globinah svojega računalnika, morate obvezno preizkusiti vsemogočni način (God mode). S tem dostopom boste lahko urejali v sistemu, kar koli boste želeli, in to brez nadležnih varnostnih vprašanj. Kako odklenete ta način? Enostavno. Ustvarite novo mapo in jo preimenujte v naslednji niz ukazov: GodMode.{ED7BA470-8E54-465E-825C-99712043E01C}. Nato mapo odprete in pred vami se odpre nov svet.

Potegni okno

Tudi ta funkcija je bila že na voljo v Windowsih 7, ampak ima v desetici nekaj novih funkcij. Če zgrabite katero koli odprto okno in ga z miško povlečete na rob zaslona, se bo to prilagodilo in razprostrlo čez polovico zaslona, v Windowsih 10 pa lahko nastavite tudi možnost, da se ob tem dejanju okno razprostre le čez četrtno zaslona. Okno lahko sicer povlečete tudi z uporabo tipk na tipkovnici. Pritisnite tipko Windows in eno od smernih tipk, odvisno, kam pač želite okno povleči.

Virtualna namizja

Ali na svojem računalniku veliko "multitaskate"? Če je odgovor pritrdilen, imajo Windowsi 10 zelo uporabno možnost več virtualnih namizij, ki bo zadostila potrebam tudi najbolj naprednih uporabnikov. Ko imate odprtih več oken, najprej kliknite na orodno vrstico (ikona desno od menija Windows). To bo vsa vaša odprta okna ločilo v ikone. Katerega koli od njih lahko nato povlečete v gumb "Novo namizje" na spodnji desni strani zaslona, kar bo ustvarilo novo virtualno namizje. Na ta način lahko na primer ločite svoje delovne aplikacije, igre in družbena omrežja na ločena namizja, tako da nimate cele zmešnjave na enem. Med virtualnimi namizji nato lahko preklapljate v "pogledu opravil" s pritiskom na kombinacijo tipk Windows+Ctrl +desna/leva puščica. Če želite katerega od virtualnih namizij odstraniti, pa odprite "pogled opravil" (Task View) in enostavno odstranite namizje, ki ga ne želite več uporabljati. Brez skrbi, pri tem se vam okna, odprta na tem namizju, ne bodo zaprla, ampak le skočila na drugo najbližje namizje.

Vir: <https://www.racunalske-novice.com/>

[Na vrh](#)

OGLASNA DESKA: Šah je priložnost tudi za inkluzijo slepih in slabovidnih

Avtor: Viki Vertačnik

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

Čudoviti kraljevski igri sem se zapisal že v zgodnjem otroštvu, še pred vstopom v šolo. Oče je doma dostikrat igral s kakšnim svojim prijateljem, brat pa pogosto z bratrancem. Kmalu sta začela učiti tudi mene in v Zavodu za slepo in slabovidno mladino, kjer je bila ta dejavnost precej razširjena in tudi na dokaj visoki kakovostni ravni, sem s šahom nadaljeval. V zavodu nas je bilo takrat precej »zagretežev« za igro na 64 poljih in izkoristili smo domala vsak prost trenutek zanjo. Med nami so potekali razburljivi boji, kljub vsemu pa me je najbolj navduševalo to, da smo šah lahko igrali tudi z učenci drugih šol in jih tudi premagovali.

Spoznanje, da je šah ena tistih dejavnosti, pri kateri je človek, ki slabo ali nič ne vidi, zelo enakovreden tistemu, ki vidi, je zame še danes tisto, kar me najbolj vleče za šahovnico. Tako sem kljub tretjemu mestu na svetovnem mladinskem prvenstvu za slepe, več medaljah na državnih članskih tekmovanjih za slepe, pa tudi več nastopom za slovensko reprezentanco slepih, najbolj ponosen na svojo letošnjo zmago na turnirju Komenda open, kjer sem bil med vsemi udeleženci samo jaz s težavami z vidom.

Ko sem se čez leta zaposlil v Zavodu za slepo in slabovidno mladino, sem z žalostjo ugotovil, da ni organizirane šahovske dejavnosti. Obenem pa sem v tem videl priložnost, da sam kaj naredim na tem. Tako sem začel. S šole, kjer sem prej učil, sem imel nekaj izkušenj, saj sem tudi tam na noge postavil šahovsko dejavnost. Po mojem odhodu je žal zamrla. V zavodu prav veliko podpore pri vodenju šahovske dejavnosti nisem imel, toliko pa le, da se je sčasoma nabrala skupinica fantov in deklet, ki jim je igranje šaha nekaj pomenilo. Ves čas sem poslušal, da je sedaj v zavodu čisto drugače, kot takrat, ko sem bil jaz tam učenec, da bo težko. Ko sem nekoč omenil, da zaradi morebitnega odstopa mrežnice igranje nogometa za slepe in slabovidne morda ni najbolj primerno, da bi bilo bolje, če se jih bolj spodbudi k šahu, sem slišal, da se lahko slepi tudi pri šahu s figuro zbode v oči. Je pa res vsak izgovor dober, pa čeprav ga znani štirinožec na repu prinese, kajne? Vsa tri leta svojega poučevanja v zavodu sem vodil šahovski krožek. Trudil sem se tudi, da bi hodili na tekmovanja izven šole. Ob eni takšnih priložnosti sem dobil najlepše darilo za svoje prizadevanje. Ko smo šli neko soboto na državno mladinsko prvenstvo za slepe in slabovidne, mi je eden od fantov rekel: »Učitelj, kot da sanjam, tako lepo je!«

V šahovsko dejavnost so se vključevali fantje in dekleta, ki so bili v zavodu, občasno pa tudi nekateri, ki so bili v večinskih šolah in so v zavod prišli samo na kakšen tečaj. V dveh primerih sem na takšne šahovske potenciale opozoril tudi pristojne na posameznih medobčinskih društvih. Moje službovanje v zavodu se je zaključilo prej, kot sem si želel, s tem pa tudi moje vodenje šahovske dejavnosti tam, in žal je ta

zamrla. Nimam dovolj informacij, a mnogo se sliši iz sedanjega centra IRIS o tem in onem, a o šahu žal nič.

Na tekmovanjih slepih in slabovidnih sem s svojimi 45-imi leti najmlajši ali pa komaj kakšno leto starejši od najmlajšega. Kako bo s šahom med slepimi in slabovidnimi, ko se poslovijo tudi moja generacija?

Velikokrat se sliši, kako se slepi in slabovidni ukvarjajo s tem in onim športom. S tem seveda ni nič narobe, kvečjemu obratno je. Slepi in slabovidni smo gibanja še kako potrebni! Nam prilagojenih športov je prej premalo, kot preveč. Pa vendar to ne bi smelo izključevati šaha. Šah je res igra, povezana z veliko sedenja, ima pa fizična kondicija tudi v tem primeru še kako pomembno vlogo. Eden največjih vseh časov, Gari Kasparov, je rad povedal, da brez dela v fitnesu ne bi bilo vseh teh njegovih uspehov. Sem zagovornik tega, da se slepemu ali slabovidnemu otroku ponudijo različni športi, tudi šah, potem bo pa že sam izbral, za katerega se bo odločil. Prednost šaha je tudi v tem, da se ga lahko goji še v zrelih letih. To pomeni, da če je nekdo kot mlad zapisan kakšnemu drugemu športu, bo še vedno lahko prišel k šahu, a samo pod pogojem, da se je s to igro dodobra seznanil že v svojih mladih letih. Vemo, da ima šah na posameznika še druge pozitivne učinke, kot so: sposobnost, pomnjenja, koncentracije, razvijanja logičnega mišljenja, prenašanja zmag in porazov pa še marsikaj. Med drugim je za slepe in slabovidne tudi velika možnost navezovanja stikov z drugimi ljudmi, saj nam tudi mednarodna šahovska zveza omogoča, da se udeležujemo vseh tekmovanj.

Pogosto si izmišljamo načine, kako bi tistim, ki vidijo, povedali in pokazali, kaj vse slepi in slabovidni znamo in zmoremo, ko pa ima nekdo priložnost odigrati partijo šaha z nekom, ki ne vidi, je to najboljši prikaz tega, kaj zmore. Vsak, ki zna sešteti ena in ena, bo hitro vedel, da če lahko suvereno odigraš partijo šaha, si sposoben še česa. Za otroke je igranje z nekom, ki ne vidi, lepa življenjska šola, ko mora svojemu slepemu nasprotniku povedati potezo in tudi čas. Pri odraslih pa nemalokrat naletim tudi na koga, ki sede nasproti v prepričanju: »Eh, tega slepega bom pa že premagal.« Marsikdaj kdo odide tudi z dolgim nosom.

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Aprila največji sejem s področja IKT za slepe in slabovidne Sight City; Lazarillo GPS - aplikacija za osebe z okvaro vida; Ura za upravljanje s človeškim glasom; Slovenske železnice prenavljajo iskalnik voznih redov; Skype je ranljiv

Avtorja in sodelavca: *Aleš Kuhar in Jožef Gregorc*

Lektoriranje: *Albert Kolar*

Pošlji komentar

V aprilu bo ponovno organiziran največji sejamski dogodek s področja pripomočkov za slepe in slabovidne Sight City 2018.

Od leta 2013 na prireditvenem prostoru neposredno v stavbi letališkega hotela Sharaton v Frankfurtu v Nemčiji dobrodelna organizacija Sight City pripravlja največji sejamski dogodek s področja izdelave in prodaje najrazličnejših pripomočkov za slepe in slabovidne v Evropi. Ta bo letos potekal od 25. do 27. aprila 2018. Tokrat bodo razstavne površine še dodatno razširili, tudi za štiristo kvadratnih metrov, udeležilo pa se ga bo tudi nekaj Slovencev. Na njem se bo predstavilo nekaj novih razstavljalcev s celega sveta, ki pokrivajo izdelavo najrazličnejših pripomočkov za slepe, slabovidne in tudi osebe z okvaro sluha ter strokovno javnost, kot so učila in pripomočki za namene vzgoje in izobraževanja, vsakodnevnega življenja ter seveda informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Vir: <http://www.sightcity.net/en/>

Lazarillo GPS - aplikacija za pametne telefone, zasnovana posebej za osebe z okvaro vida

Dandanes si vsakodnevnega življenja brez pametnega telefona ali prenosnega računalnika praktično ne moremo več predstavljati, še zlasti, ko sprejmemo velik izziv, na primer potovanje bodisi po državi ali pa na povsem neznan kontinent in cilj.

Pri tem nam lahko pomaga posebej zasnovana aplikacija za uporabo slepih in slabovidnih, Lazarillo GPS. Ta nadomesti dodatne navigacijske naprave, ki jih poznamo že izpred let. Še zlasti, če smo jih že kdaj srečali v osebnih avtomobilih. Uporaba aplikacije je povsem preprosta, saj je izbirni meni zelo pregleden, v celoti pa jo je moč uporabljati z vsemi bralniki zaslona za pametne telefone, tako s sistemom Android kot iOS. Programski paket je razvit do te mere, da v kolikor ne poznamo natančnega naslova cilja, na katerega želimo priti, lahko preprosto vnesemo naziv ustanove, bolnišnice in podobno, kot je na primer klinični center Ljubljana, program pa nam nato sam poišče lokacijo ter nam izračuna najkrajšo pot, saj Lazarillo dostopa neposredno do podatkov prek mobilnega interneta. V tujini je programski paket uporaben tudi za pešačenje, medtem ko je v Sloveniji mogoče uporabljati

zaenkrat zgolj možnosti navigacije za vožnjo z osebnim vozilom ali javnim prevoznim sredstvom, ker v Sloveniji še ni postavljene ustrezne infrastrukture in navigacijske opreme izključno za slepe in slabovidne.

Vir: lazarillo.cl

Na tržišču ura za osebe z okvaro vida, katere funkcije upravljamo izključno s človeškim glasom

Slepi in slabovidni poznamo mnogo govorečih namiznih in ročnih ur. Tokrat pa je podjetje LS&S pripravilo novost. To je govoreča ura Moshie, ki jo krmilimo izključno s človeškim glasom. Torej, z uro se praktično pogovarjamo. Za učinkovito komunikacijo moramo uporabljati povsem čisto angleščino. Gre za majhno namizno govorečo uro sodobnega videza. Glavna novost je glasovno krmiljenje, saj ji v angleškem jeziku enostavno ukažemo, kaj naj stori, naj nastavi datum in čas, budilko, ali pa nas preprosto zanima, koliko je ura in trenutni dan ter mesec v letu. Ura ni uporabna samo za slepe. Koristna je predvsem za osebe z določenimi poškodbami rok ali za tiste, ki so priklenjeni na invalidski voziček.

Vir: <http://www.lssproducts.com>

Na Slovenskih železnicah pripravljajo temeljito prenovo spletnih strani in iskalnika voznih redov

Do pomladi ali najkasneje do konca maja bodo na Slovenskih železnicah popolnoma prenovili spletne strani družbe, hkrati pa bodo izboljšali tudi dostopnost iskalnika voznih redov. Tako bodo osebe, ki uporabljajo bralnike zaslona, veliko lažje dostopale do uporabniškega vmesnika. V preteklih mesecih je prišlo precej pritožb, da je spletne strani skoraj nemogoče uporabljati ali pa je uporaba zelo otežena.

Vir: Tanja Rotovnik, Dubravka Urban, oddelek za trženje in odnose z javnostjo

Skype za Okna je ranljiv

Na dan je prišla informacija, da je priljubljen program za komuniciranje v Oknih - Skype - ranljiv. Napako je ugotovil raziskovalec računalniške varnosti Stefan Kanthak. Hakerji lahko podtaknejo zlonamerno programsko kodo v sam vmesnik programa Skype in s tem dostopajo do stikov v začasnem imeniku. Zato je svetovni gigant Microsoft sprejel odločitev, da bo napisal povsem novo različico tega priljubljenega programa. Kdaj jo lahko pričakujemo, pa je še prerano govoriti.

Vir: <http://www.monitor.si/novica/microsoft-bo-moral-zaradi-ranljivosti-napisati-povsem-novi-skype-za-okna/184148/>

[Na vrh](#)

